COPILUL – SUBIECT AL PROTECȚIEI UMANITARE SPECIALE

Virginia ZAHARIA,
magistru în drept, lector universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

SOMMAIRE

Les conflits armes contemporaines, malgré le nombre impressionnant des règlementations de droit international humanitaire, ne peuvent mettre à l'abri l'enfant – le membre le plus vulnérable de la population civile. Tous les efforts de la société internationale sont canalisés vers l'établissement d'un degré élevé de protection pour les enfants. A cette fin, on atteste aujourd'hui une double protection des enfants dans les conflits armées : la protection générale et celle spéciale.

Ultimul deceniu a devenit teatru pentru numeroasele evoluții în materia implicării, dar și a protecției copiilor în perioada ostilităților. În acest sens, statele, sesizând pericolul pe care-l prezintă impactul conflictelor armate asupra viitoarelor generații, s-au unit întru crearea unui răspuns categoric situațiilor din viața internațională și, în special, luarea unei atitudini prompte vis-à-vis de subiecții ce săvârșesc asemenea infracțiuni.

Cadrul normativ în materia protecției copiilor afectați de conflicte armate este unul tradițional, fiind exprimat de surse convenționale, surse subsidiare, iar cutumei revenindu-i rolul de a suplini lacunele existente. Totodată, este necesar să remarcăm rolul activ al Consiliului de Securitate al O.N.U. care contribuie efectiv la sporirea gradului de protecție a copiilor. În acest sens, Consiliul de Securitate a elaborat o serie de rezoluții.

Cel mai deranjant subiect în contextul protecției internaționale a copilului în dreptul internațional umanitar este absența unei definiții clare a copilului în legile de purtare a războiului. În mai multe sisteme naționale de drept persoana este considerată copil în anumite raporturi juridice și adult în cadrul altor raporturi. De asemenea, în dreptul internațional diferite instrumente legale desemnează diferite vârste cu scopul de a determina când o persoană este copil sau adult. Anume pornind de la aceste considerente, situația protecției copilului în conflictele armate a fost și rămâne să fie dificilă deoarece mulți copii nu sunt copii în strictă conformitate cu legea. [1]

Odată cu adoptarea Convenției privind drepturile copilului din 1989, societatea internațională a recunoscut necesitatea de a acorda protecție specială copiilor în virtutea imaturității lor fizice și mintale. În același timp, a fost ridicată

întrebarea despre definirea conceptului de „copil" în dreptul internațional. Deși termenul „copil" este examinat în context social, definirea lui în plan juridic se prezintă a fi deosebit de importantă. Dacă însă nu se reușește să se ajungă la o definiție concretă, este necesar de a determina, cel puțin, limitele temporale în care o persoană poate fi numită copil, deoarece acesta se bucură de drepturi speciale doar într-o anumită perioadă a vieții. Dificultatea determinării acestor concepte în dreptul internațional rezultă din faptul că între state există diferențe esențiale în diverse domenii: politic, cultural, religios, în sistemele de drept, care, în final, fac imposibilă o definire exactă a conceptului de copil. Tradițional, în legislațiile statelor, „copilul" este definit prin apelarea la criteriul de vârstă. Dreptul internațional la fel a luat drept fundament limitele temporale și a încercat să definească copilul prin stabilirea momentului, din care începe protecția juridică a copilului și momentului în care aceasta încetează. [2]

Potrivit actelor internaționale, copilul dobândește *de jure* statutul de persoană, de ființă umană, care prin simplul fapt al nașterii sale beneficiază de drepturi ce trebuie garantate și respectate. [3, p. 35] Actele internaționale pornesc de la recunoașterea copilului ca subiect de drept și, în această calitate, a dreptului său de a se bucura de toate drepturile civile, politice, culturale, economice, sociale etc. Reglementările pornesc de la ideea necesității identificării unor mijloace specifice de ocrotire a intereselor copiilor. În conformitate cu aceasta, sensul major al protecției copiilor constă nu numai în asigurarea egalității de drepturi, ci, mai mult – în favorizarea lor. [3, p. 38]

Astfel, în termenii Convenției privind drepturile copilului, prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabila copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă. (art.1). [4]

Totodată, până la adoptarea Convenției privind drepturile copilului, Declarația drepturilor copilului din anul 1959 a stabilit din ce moment persoana este copil. În preambulul declarației se menționează: *„Copilul, în virtutea imaturității sale fizice și psihice, are nevoie de protecție și îngrijire specială, inclusiv protecția juridică corespunzătoare atâtpână, cât și după naștere*". [5]

La rândul său, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice prin copil subînțelege persoana care nu a atins vârsta răspunderii penale. [6, p. 20]

Prin urmare, este destul de dificil de a determina până la ce vârstă omul rămâne să fie copil și când anume acest copil devine adult. Dreptul internațional umanitar nu conține o determinare exactă a conceptului „copil", însă în dispoziții separate stabilește vârsta de 15 ani drept vârstă până la care copilul beneficiază de protecție specială, în contextul protecției victimelor de război. [7, p.109].

Interzicerea categorică de participare a copiilor în conflictele armate este ireală și chiar imposibilă. Totuși, în Protocoalele adiționale din 1977 la Convențiile de la Geneva din 1949 este fixat scopul de a exclude pe cât este posibil aceste acțiuni, în special, prin interzicerea recrutării adolescenților. Anume convențiile de la Geneva privind protecția victimelor de război și protocoalele adiționalela acestea folosesc diferite limite de vârstă pentru a determina măsurile de protecție pentru copii, dar cea mai frecventă este limita de 15 ani. Aceasta se aplică pentru: măsurile de asigurare ca orfanii și copiii separați de familiile lor nu sunt lăsați în voia sorții, tratament preferențial asemănător pentru străini ca și pentru propriii cetățeni, măsuri preferențiale cu privire la alimentare, asistență medicală și protecție adoptate înainte de ocupație, hrană suplimentară pentru copiii internați proporțional cerințelor lor fiziologice, participarea la ostilități și recrutarea.

O altă limită de vârstă întâlnită în tratatele menționate mai sus este limita de 18 ani și este folosită pentru: permisiunea de a lucra în teritoriile ocupate, pronunțarea pedepsei capitale, executarea pedepsei capitale.

Vârsta de 12 ani este prevăzută cu privire la măsurile luate față de copii pentru a putea fi identificați prin portul anumitor semne distinctive. [8, p. 482]

Această flexibilitate în reglementări este necesară deoarece există persoane, care în multe privințe rămân în urmă atât cu dezvoltarea fizică, cât și mintală după 15 ani. [10, p. 110]

În prezent, anumite aspecte legate de participarea copiilor la ostilități sunt reglementate, suplimentar Dreptului de la Geneva și de alte izvoare de drept internațional:

- Statutul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru refugiați, 1950;
- Convenția cu privire la statutul refugiaților, 1951;
- Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, 1979;
- Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, 1989;
- Carta africană a drepturilor și bunăstării copilului, 1990;
- Statutul tribunalului penal internațional pentru fosta lugoslavie, 1993;
- Statutul tribunalului penal internațional pentru Ruanda, 1994;
- Programul de acțiune de la Beijing, 1995;
- Mandatul Reprezentantului special al Secretarului General pe probleme ale copiilor și conflictelor armate, 1997;
- Principiile directorii privind deplasarea persoanelor în interiorul propriei țări, 1998;
- Statutul de la Roma privind Curtea penală internațională, 1998;
- Convenția (182) a Organizației internaționale a muncii privind interzicerea celor mai nocive forme de lucru a copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor, 1999;

- Acordul de pace de la Lome (Sierra Leone), 1999;
- Rezoluția 1261 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, 1999;
- Acordul de la Arusha pentru pace și reconciliere în Rwanda, 2000;
- Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la implicarea copiilor în conflictele armate, 2000;
- Rezoluția 1306 a Consiliului de Securitate al Națiunior Unite, 2000;
- Rezoluția 1314 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, 2000;
- Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, 2000;
- Rezoluția 1709 a Adunării generale a Organizației Statelor Americane asupra copiilor și conflictelor armate, 2000 etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Obote-Odora A., *Legal Problems with Protection of Children in Armed Conflict. http://www.murdoch.edu.au/elaw/issues/v6n2/obote-odora62.html*

2. Старовойтов О. К вопросу о трактовке понятия «ребенок» в международном праве», Белорусский журнал международного права и международных отношений, №2, 2000. http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=351&Itemid=51.

3. Ciugureanu–Mihăiluță C., Argumente în favoarea asigurării dreptului copilului la dezvoltare. „Revista Națională de Drept" nr. 5(92), 2008, p. 35-40.

4. Convenția O.N.U. privind drepturile copilului 1989, ratificată de Republica Moldova prin hotărârea Parlamentului nr. 408 din 12.12.1990, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 12 din 30.12.1990.

5. Declarația privind drepturile copilului, 1959.

6. Țarălungă V., Coraportul dintre Convenția O.N.U. cu privire la drepturile copilului și Pactele internaționale din 1966 privind drepturile omului. „Legea și viața" nr. 7(199), 2008, p. 20-24.

7. Платтнер Д. «Защита детей в международном гуманитарном праве» publicat în «Защита лиц и объектов в международном гуманитарном праве. Статьи и документы», Международный Комитет Красного Креста. Москва, 1999, 376 p.

8. Henckaerts J.-M. „Customary International Humanitarian Law Doswald-Beck L. Volume I: Rules". Cambridge University. Press. United Kingdom, 2005, 621 p.

9. Pactul Internațional privind drepturile civile și politice, 1966.

10. Криль Ф. «Защита детей во время вооружённых конфликтов» publicat în «Защита лиц и объектов в международном гуманитарном праве. Статьи и документы», Международный Комитет Красного Креста, Москва, 1999, 376 p.